

Pašvaldības pārvaldes uzdevumu deleģēšana

Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – Likums) 40.–47.1 panti paredz pašvaldības tiesības deleģēt pārvaldes uzdevumus un nosaka minēto uzdevumu deleģēšanas kārtību. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) tīmekļvietnē ir publicētas vadlīnijas “Pārvaldes uzdevumu deleģēšana pašvaldībās”¹ (turpmāk – Vadlīnijas), kurās sniegta vispusīga informācija par pārvaldes uzdevumu deleģēšanu, tajā skaitā par pieļaujamo deleģēšanas priekšmetu un tipiskākajām kļūdām, pašvaldībām definējot deleģēšanas līguma priekšmetu.

Ar deleģēšanas līgumu pašvaldība var deleģēt sociālajam uzņēmumam (tāpat kā jebkurai privātpersonai) īstenot noteiktus pārvaldes uzdevumus.

Kā pašvaldībai īstenot sadarbību ar sociālo uzņēmumu, deleģējot tam noteiktu pārvaldes uzdevumu īstenošanu, ja sociālais uzņēmums ir jauns uzņēmums, bez uzkrātas iepriekšējās pieredzes?

Pašvaldība drīkst ar deleģēšanas līgumu deleģēt sociālo uzņēmumu īstenot noteiktus pārvaldes uzdevumus, izvērtējot visas uzņēmuma iespējas (cilvēkresursus, materiālos resursus) kopumā, ne tikai uzņēmuma iepriekšējo pieredzi. Turklāt pēc nepieciešamības var vērtēt arī sociālā uzņēmuma dibinātāja – nevalstiskās organizācijas – kopējo pieredzi.

Pamatojums:

Likuma 42. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka, lemjot par pārvaldes uzdevuma deleģēšanu privātpersonai, ņem vērā tās pieredzi, reputāciju, resursus, personāla kvalifikāciju, kā arī citus kritērijus. Minētajā tiesību normā iekļauto kritēriju, kuri jāņem vērā, atspoguļojums nav uzskaitīts prioritārā secībā, turklāt pašvaldība ir tiesīga pēc saviem ieskatiem vērtēt arī citus – Likumā neminētus kritērijus. Līdz ar to, ir iespējama situācija, kad, pašvaldībai veicot privātpersonas izvērtējumu, par būtiskākiem tiek atzīti citi kritēriji, piemēram, šīs personas rīcībā esošais materiālais nodrošinājums, cilvēkresursi vai citi pašvaldības noteikti kritēriji, lai arī pati privātpersona ir jaunizveidots uzņēmums. Būtiskāk šajā gadījumā ir vērtēt visus izvirzītos kritērijus kopumā, neuzsverot atsevišķu kritēriju prioritāti pār citiem. Šāda izvērtējuma mērķis ir pārliecināties, ka pilnvarotā persona būs spējīga izpildīt deleģētos pārvaldes uzdevumus, turklāt spēs tos veikt efektīvāk², nekā pati pašvaldība.

Saskaņā ar Vadlīnijām pārvaldes uzdevuma izpilde deleģējot būtu efektīvāka tādā gadījumā, ja rezultātā pārvaldes uzdevums tiktu izpildīts ar mazākiem izdevumiem (resursiem), ar mazāku administratīvo slogu, ar labākiem rezultātiem u.tml. Piemēram, ja pilnvarotās personas rīcībā jau ir visi nepieciešamie resursi pārvaldes uzdevuma izpildei, bet pašvaldībai nav, tad pašvaldībai ir jāvērtē un jāsalīdzina, kādi būtu pašvaldības izdevumi, deleģējot uzdevumu, un kādi, nodrošinot uzdevuma izpildi pašai, kā arī, vai abos gadījumos uzdevuma izpildes rezultativitāte būtu salīdzināma un kur tā būtu augstāka.

Kādos gadījumos slēdz deleģēšanas līgumu, kādos gadījumos izsludina publisko iepirkumu?

Publisko iepirkumu likuma regulējums pēc būtības nav attiecināms uz pārvaldes uzdevumu deleģēšanas institūtu. Saskaņā ar minētā likuma 1. panta 9. punktu⁴ iepirkuma līgums ir publisks būvdarbu, piegādes vai pakalpojuma līgums, kas finansiālās interesēs rakstveidā noslēgts starp vienu vai vairākiem pasūtītājiem un vienu vai vairākiem piegādātājiem. Tātad publiskā iepirkuma rezultātā kā iepirkuma līgums nevar tikt noslēgts deleģēšanas līgums, kas turklāt, atšķirībā no iepirkuma līgumiem, ir publisko tiesību līgums, nevis privāto tiesību līgums.

Vienlaikus pašvaldība, lai arī Likums šādu kārtību nenosaka, ir tiesīga pēc saviem ieskatiem paredzēt un rīkot konkursu par pārvaldes uzdevuma izpildes tiesībām, nosakot arī šāda konkursa norises kārtību un prasības pilnvarotajai personai. Veicot pilnvarotās personas izvēli, jāveic iepriekš norādītais atbilstības prasību izvērtējums.

¹Pieejamas šeit

²Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.panta pirmā daļa nosaka, ka publiska persona var deleģēt privātpersonai un citai publiskai personai pārvaldes uzdevumu, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk

³Vadlīnijas Pārvaldes uzdevumu deleģēšana pašvaldībās, 1 lpp

⁴Publisko iepirkumu likuma 1. panta 9. punkts

Kādi ir tipiskākie gadījumi, kad pašvaldība slēdz deleģējuma līgumu ar privātpersonu (komersantu, nevalstisko organizāciju, sociālo uzņēmumu)?

VARAM neapkopo precīzu informāciju par jomām, kādās visbiežāk tiek slēgti deleģēšanas līgumi ar privātpersonām, ņemot vērā pārvaldes uzdevumu plašo loku, ko pašvaldībām jāveic. Vienlaikus kā vienas no biežāk sastopamajām varam atzīmēt tādas jomas, kā sociālie pakalpojumi (ilgstoša sociālā aprūpe, sociālā rehabilitācija, aprūpe mājās, veco ļaužu aprūpe), izglītības joma (dažāda veida interešu izglītība, pirmsskolas izglītības programmu nodrošināšana), veselības aprūpes pakalpojumi, dzīvnieku aprūpe, saimnieciskās darbības sekmēšana un bezdarba mazināšana, topogrāfiskās informācijas datubāzes uzturēšana.

Papildus aicinām ņemt vērā, ka saskaņā ar Likuma⁵ regulējumu nav iespējams deleģēt šādus pārvaldes uzdevumus:

- nozares politikas veidošanu, attīstības plānošanu;
- nozares darbības koordināciju;
- iestāžu un amatpersonu uzraudzību;
- publisku personu budžeta apstiprināšanu, finanšu resursu sadali;
- programmu un apakšprogrammu līmenī, finanšu resursu kontroli.

Papildus privātpersonai nevar deleģēt⁶:

- administratīvo aktu izdošanu (izņemot, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā);
- valsts ārējās un iekšējās drošības funkciju izpildi (izņemot, ja tas paredzēts likumā);
- Latvijas Republikas pārstāvību ekonomiskajās, militārajās, politiskajās savienībās un to institūcijās (izņemot, ja tas paredzēts likumā);
- Latvijas Republikas Satversmē garantēto cilvēktiesību īstenošanu un uzraudzību, ja to izpildes kārtību un institūciju ir noteicis likumdevējs;
- citus pārvaldes uzdevumus, kuri pēc savas būtības ir valsts pārvaldes funkcijas pamats un kurus drīkst veikt tikai iestādes.

Pašvaldība deleģēšanas līgumā var paredzēt noteiktus kvalitātes standartus jeb rādītājus, kas pilnvarotajai personai ir jānodrošina vai jāsasniedz, veicot deleģētā pārvaldes uzdevuma izpildi. Likums⁷ nosaka, ka deleģēšanas līgumā ir jānorāda konkrēti deleģētā uzdevuma kvalitātes novērtējuma kritēriji un pilnvarotās personas darbības uzraudzības kārtība. Ja pilnvarotā persona nav spējīga izpildīt deleģēšanas līguma nosacījumus, pašvaldība ir tiesīga minēto līgumu vienusēji izbeigt.

Pamatojums:

Saskaņā ar Likumā⁸ noteikto, deleģēšanas līgumā norāda uzdevuma izpildes kvalitātes novērtējuma kritērijus, bet, ja līguma priekšmets ir vienreizējs uzdevums, arī sasniedzamos rezultātus. Kā norādīts Vadlīnijās "nosakāmi konkrēti kritēriji, pēc kuriem pašvaldība vērtēs deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildes kvalitāti un līdz ar to arī deleģēšanas lietderību un efektivitāti. Jāņem vērā, ka deleģētā pārvaldes uzdevuma izpildes kvalitātes novērtēšanas kritērijs nevar būt pati kvalitāte, ja vien tā deleģēšanas līgumā nav skaidri definēta, noteikti sasniedzamie kvalitātes rādītāji u.tml. Turklāt pašvaldība ir tiesīga vērtēt pilnvarotās personas darbības kvalitāti deleģēto uzdevumu izpildē tikai pēc deleģēšanas līgumā noteiktiem un savstarpēji pielīgtiem kritērijiem, kas abām pusēm ir skaidri zināmi, nevis paredzēt vispārīgu norādi, ka kvalitāte var tikt vērtēta arī pēc citiem kritērijiem. Tāpat arī par uzdevuma izpildes kvalitāti tiešā veidā neliecina tādi kritēriji, kas atspoguļo pilnvarotās personas finansiālo ieguldījumu uzdevuma izpildē, uzdevuma izpildes izmaksas, kā arī pilnvarotās personas vispārīgi darbības rādītāji, kas nav attiecināmi tieši uz deleģētā pārvaldes uzdevuma izpildi. Uzdevuma izpildes kvalitātes novērtēšanas kritēriji tāpat kā citi deleģēšanas līguma nosacījumi var tikt mainīti, tikai līgumslēdzējam pusēm savstarpēji vienojoties⁹". Tāpat Likumā¹⁰ noteikts, ka deleģēšanas līgumu var uzteikt, neievērojot uzteikuma termiņu, ja otrs līdzējs rupji pārkāpj līguma noteikumus vai arī pastāv citi svarīgi iemesli, kas neļauj turpināt līguma attiecības. Deleģēto pārvaldes uzdevumu neizpilde vai izpilde nepienācīgā apmērā vai kvalitātē var tikt uzskatīta kā rupja līguma noteikumu pārkāpšana.

⁵ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta otrā daļa

⁶ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešā daļa

⁷ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 46.panta 5. un 8.punkts

⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 46.panta 5.punkts

⁹ Vadlīniju 10.lpp

¹⁰ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 47.panta ceturtnā daļa